

**HEDDA
GABLER
AV HENRIK
IBSEN**

HEDDA GABLER

av Henrik Ibsen
Bearbeidelse av Ibsens førsteutkast og originalteksten
av Victoria H. Meirik

Regissør: VICTORIA H. MEIRIK
Scenograf/kostymedesigner: LEIKO FUSEYA
Lysdesigner: GEIR HOVLAND
Lyddesigner: TOR ENDRE KALVENES
Maskør: METTE NOODT

Med:
Jørgen Tesman, stipendiat i kulturhistorie: **JON KETIL JOHNSEN**
Hedda Tesman, hans kone: **MARIANNE NIELSEN**
Juliane Tesman, hans tante: **MERETE ARMAND**
Fru Elvsted: **RAGNHILD GUDBRANDSEN**
Assessor Brack: **STIG AMDAM**
Eilert Løvborg: **BJØRN WILLBERG ANDERSEN**
Berte, tjenestepike hos Tesmans: **GITTE RIO JØRGENSEN**

Inspisient: Sten Are Fogge
Rekvisitør: Dorthe Mowinckel Keyser/Trygve Trohaug
Sceneteknisk ansvarlig: Anders Henne
Sufflør: Astrid Strand Myhren

Musikk:
- JS Bach - Goldbergvariasjonene
- JS Bach - Twelve Variations on a chorale
- Beethoven - Cellosonatas
Fremført av Simone Dinnerstein

Dekor og kostymer er produsert på Den Nationale Scenes verksteder.

Premiere på Store Scene 24. januar 2009

Forestillingen varer i 2 timer og 20 minutter inkludert pause.
Det er ikke tillatt å fotografere eller gjøre lydopptak
under forestillingen.

Kjære publikum!

Hedda Gabler er nok Ibsens mest gåtefulle skikkelse, og antakelig en av hans mest interessante. Hun har fascinert mennesker verden over i mer enn hundre år.

Dette stykket var også en av åpningsforestillingene for 100 år siden, da Den Nationale Scene flyttet inn i sin nåværende bygning på Engen. Dermed har *Hedda Gabler* sin naturlige plass i vårt jubileumsår.

Instruktør Victoria H. Meirik er en av de mest spennende unge registremmene i norsk teater, og det knytter seg alltid store forventninger til det hun gjør. Hun har tidligere instruert Ibsens *Lille Eyolf* her på teatret, også det en forestilling som fikk stor oppmerksomhet og skapte debatt. Med seg har hun Leiko Fuseya, som har skapt de elegante kostymene og det vakre, storslåtte og moderne rommet.

Jeg slutter aldri å fascineres over hvordan scenerommet forandrer seg. For bare noen uker siden lo, gråt og frydet publikum seg over den billedrike og tett befolkede *Les Misérables*, med sine bevegelige hus, barrikader og vogner og et yrende folkeliv. Nå er det som blåst bort, og midt i et blågrønt hav av et rom står et flygel og et knippe skuespillere, og et nytt eventyr er på vei. En hundre år gammel historie om lidenskap, håp, tro og fall.

Et dyktig og modent skuespillerensemble forteller historien om gåten *Hedda Gabler*, som denne gang gies liv av en av dette tiårets fremste norske skuespillere – vår egen Marianne Nielsen.

Velkommen i teatret!

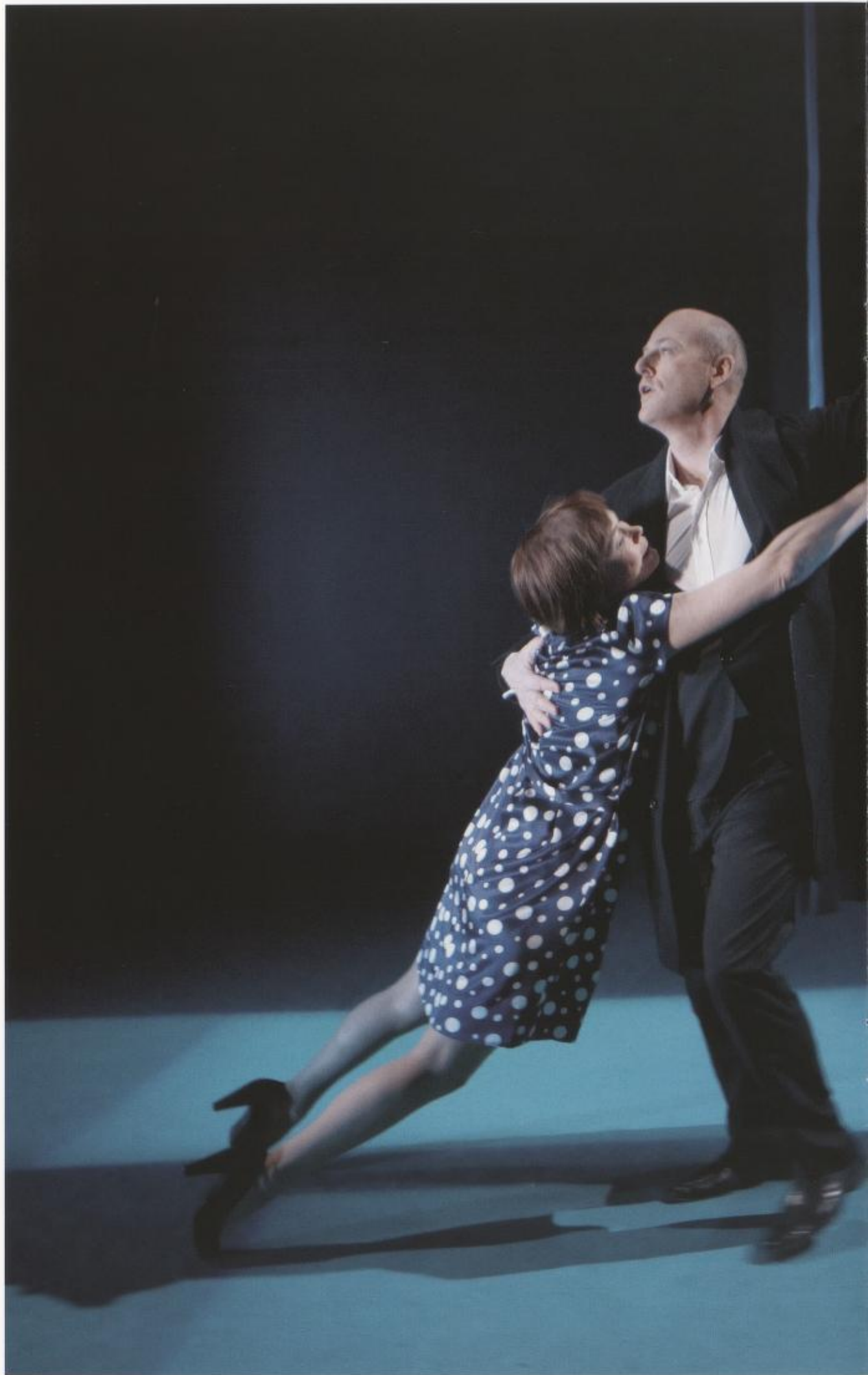
Bjarte

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

EN FREMMEDE FUGL

- I *Hedda Gabler* tegner Ibsen et bilde av en gryende turbo-kapitalisme, med en eksistensiell problematikk som går rett inn i vår tid. Hedda er en fremmed fugl i dette, men aner ikke hvordan hun kan bryte opp for å leve det livet hun drømmer om, mener regissør Victoria H. Meirik

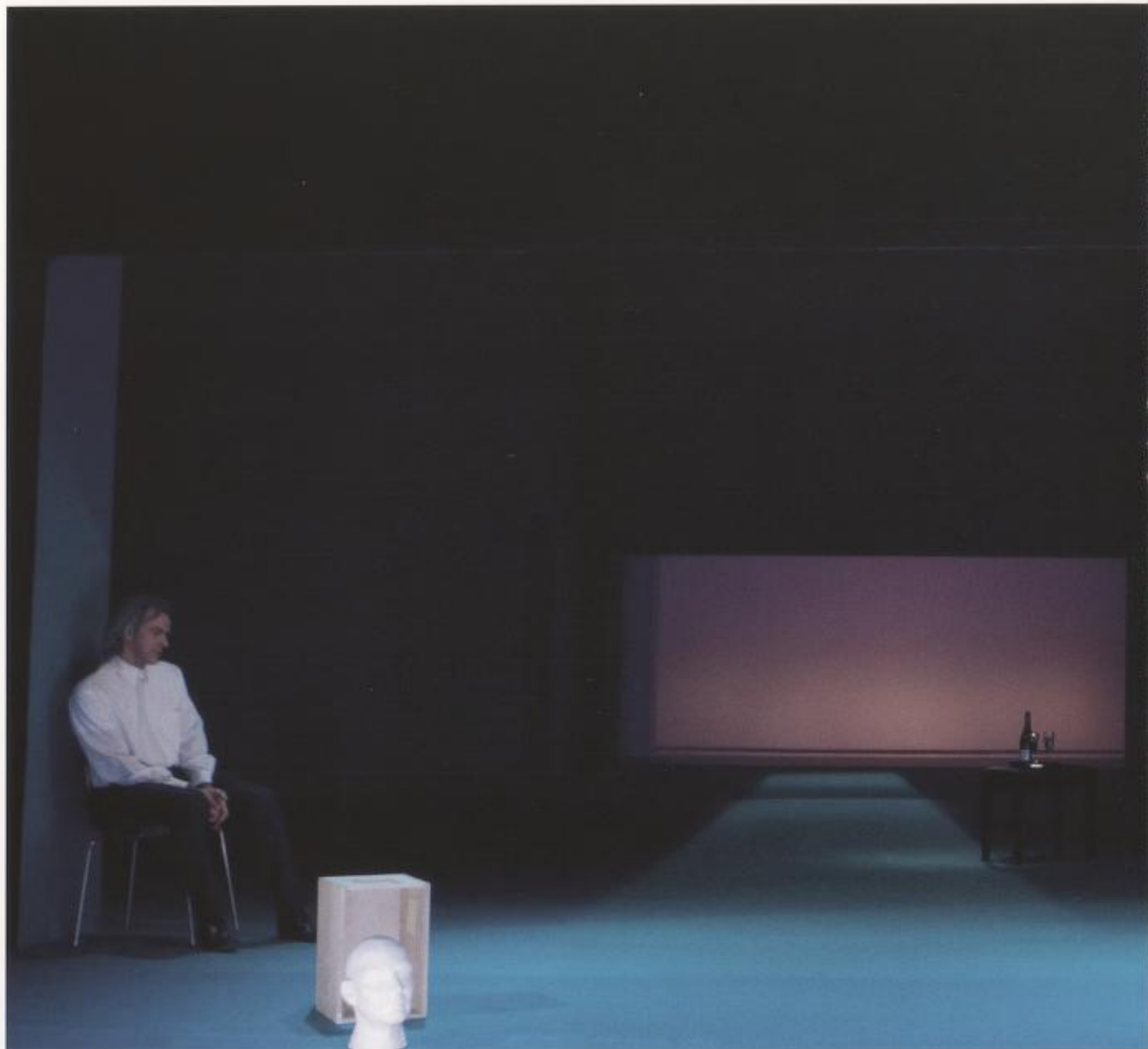
En gjenganger i Victoria Meiriks oppsetninger er mennesker som har problemer med å uttrykke hvem de er og hva de vil. Ibsens Hedda er et godt eksempel på nettopp dette.

- Hovedproblemet til Hedda er at hun ikke evner å formidle seg selv uten å føle seg svak og sårbar. Samtidig er hun blitt opplært til bare å holde fasaden. Det har alltid vært stilt store forventninger til henne, men i realiteten har hun aldri fått lov til å utvikle seg. Hedda har aldri virkelig lært noe, sier Meirik.

- Hedda ønsker en verden som har større plass til de store bevegelsene – til det opphøyde – som man får gjennom kunst, ritualer, religion, musikk, samvær og natur, men i steden har hun kommet inn i en verden hvor alt handler om penger. Alt handler bare om det praktiske, som livet er en del av og som man må tåle, men hun opplever at hele livet hennes utelukkende er fullt av, for henne, irrelevante ting a la "hvor mye et hus eller en bryllupsreise koster".

Derfor har Victoria Meirik og ensemblet lagt stor vekt på pianoet, som sammen med pistolene er det eneste Hedda har tatt med seg hjemmefra.

- Hedda drømmer om å skape det vakre med hendene, men datteren til General Gabler er aldri blitt stimulert til noe annet enn å klimpre. Pianoet har egentlig bare vært til pynt, en ting med en prislapp på.

Ensom og fiendtlig

Hedda er historien om individet mot resten av verden. Fordi hun ikke klarer å uttrykke seg er hun blitt ensom, fiendtlig og aggressiv.

- Hedda skyter verbale kraftsalver mot alle hun møter, fordi hun føler seg fanget av deres dumhet. Hun forakter seg selv for å ha gjort seg avhengig av menneskene rundt seg. Samtidig takler hun heller ikke å være alene og skape sin egen vei.

I Meirik's oppsetning er det mentale rommet flyttet til i dag. Heddas handlinger må derfor ses i lys av motivene til en kvinne i 2009, løsrevet fra de kulturelle kodene på Ibsens tid. Regissøren tror Hedda giftet seg med Jørgen for å redde seg selv. Bruddet med Eilert Løvborg var vanskelig i seg selv, men da også hennes far døde opplevde hun en krise.

- Hvis hun skulle bryte løs fra livet med Jørgen ville hun dø. Hun vil ikke klare å ta vare på seg selv, og det er hemmeligheten hennes. Hun har ikke penger, og hun kan ingen ting. Hun har høy sosial status, men ingen venner. Det å være ensom eller ikke kunne takle problemer utad er

dessuten tabubelagt i vårt samfunn i dag.

- Så jeg forstår Hedda, hvis hun selv mener hun ikke takler livet. At hun ikke tør å følge drømmene sine. På samme tid er det nettopp dette som gjør at andre vil mene at hun ikke er et helt menneske. "Du har aldri opplevd noe vekkende, noe rystende", sier Brack og mener med det at hun aldri tar steget ut og utfordret seg selv, sier Meirik og tilføyer samtidig at Brack sier dette for sin egen vinnings skyld.

Seg selv som Gud

Hedda har behov for et liv og behov for å komme ut av ensomheten. Samtidig tåler hun ikke at andre tråkker inn på hennes område. Her berøres individfokuset i dagens samfunn.

- Det at folk blir forbannet over å ha andre foran seg i trafikken, over å måtte stå i kø - det er en god metafor for meg. Man kjører på en vei som er felles for alle, men likevel blir man forbannet over at noen kjører foran deg og forhindrer deg.

- Hvis en gjør seg selv så utrolig stor at en selv er universet og alt skal skje på ens egne premisser, er det rett og slett veldig vanskelig å komme i

kontakt med folk. Hedda er Gud i sitt eget univers, men hva skjer når du er Gud uten å kunne skape noe? Et hovedpoeng med Gud er at han skal skape det gode, men Hedda innrømmer til og med at alt hun gjør blir bare tarvelig og latterlig. Når hun dessuten har veldig høye forventninger til hva livet skal være, er det ikke rart at hun føler seg mislykket, mener Victoria Meirik.

Ibsen er brutal

Hedda er en forstørret versjon av karaktertrekkene til veldig mange mennesker, det er få som er helt og fullt Hedda, men det er mange som er henne stykkevis og delt.

Hva er spesifikt kvinnelig med Hedda?

- At hun er gravid. Det har store konsekvenser for hvordan hun ser seg selv i verden. Hun er ikke kun en kvinne, men det at hun er kvinne forsterker brutaliteten i hennes kamp. Når du føler at livet er meningsløst og det samtidig vokser et annet liv inne i deg, forsterkes konflikten. Hedda føler seg redusert til et instrument for dette livet, og det mener jeg er et genialt trekk av Ibsen. En mannlig Hedda ville kunne løpt fra det hele,

fraskrevet seg alt sammen. Riktignok ville han vært en dårlig mann, men like fullt kunne han gjort det.

- Spørsmålet i dag blir da: "Herregud, hun kunne jo bare ha tatt det vekk", men det er en utopi å tro at selv om man har valg så er det enkelt å ta abort. Dessuten tror jeg Hedda synes det praktiske ved en abort er noe foraktelig, men innerst inne har hun samtidig et håp om liv. Paradokset ved Hedda er at hun både har en sterk vilje å leve og en døds lengsel, og det er det som gjør Ibsen utrolig brutal. Når man går inn i stykket og prøver å forstå mekanismene i en slik karakter, tenker jeg; "herregud, ensomheten er jo ikke til å bære". Det er veldig brutalt å forberede seg til å ha regien på et slikt stykke, og man spør seg hvilken hensikt all denne edder og galle har? Men jeg tror hensikten er å få forståelse og empati for de verste sidene av mennesket, som blir undertrykket i samfunnet i dag og som helt sikkert også ble det på Ibsens tid, sier Victoria Meirik.

Av Ole Klemsdal

”Hedda Gabler vil uten tvivl hurtig forsvinde fra Repertoiret”

DA HEDDA GABLER KOM UT i 1890, var Henrik Ibsen på høyden av sin berømmelse. Den 62 år gamle dramatikerens hadde manifestert sin betydning i verdenslitteraturen med skuespill som *Peer Gynt*, *Et dukkehjem*, *Gjengangere*, *En folkefiende*, og *Vildanden*. Skuespillene hans ble raskt oversatt til andre språk, og ble satt opp på teatre over hele Europa. Han var etablert som en av de store og betydelige stemmene i sin tid. Han utfordret publikum, pekte på menneskets styrke og svakheter, og tok opp vesentlige eksistensielle og etiske spørsmål.

Henrik Ibsen, som i ungdommen var ubemidlet og gjeldstynget, hadde i 1890 fått flere ordensbevisninger og blitt æresdoktor. Han ble portrettert av berømte malere, og på feriestedet i Tyrol ble en plass oppkalt etter ham.

Hedda Gabler kom først ut i bokform – ethvert nytt verk fra Ibsens hånd var en stor nyhet. Først kom kritikken og reaksjonene fra de som leste skuespillet. Reaksjonene var blandete. Kritikerne flest sto uforstående overfor det de oppfattet som skuespillets begrensede handling og tema, og den usympatiske heltinnen. Flere mente at Hedda var en helt grusom og ukjent type kvinne, at det ikke var noen moral i stykket.

Morgenbladets kritiker skrev:

”Alt i alt kan Hedda Gabler neppe kaldes Andet end et uhyggeligt Fantasifoster, et af Digteren selv frembragt Uhyre i Kvindeskikkelse uden tilsvarende Forbillede i Virkelighedens Verden.”

Kritikerne antydte at siden Ibsen var blitt så på moten, kunne han gi ut nesten hva som helst, og folk ville bli begeistret uansett. Undertonen var at et skuespill som *Hedda Gabler* fort ville bli glemt. De store skuespillene i historien var blitt stående fordi de sa noe viktig, noe folk kunne lære av. ”Ibsens moderne Drama derimod er *det abnorme Drama.*”, skrev en dansk kritiker.

En annen kritiker skrev: ”Hedda Gabler hverken forstaar vi eller tror vi paa. Hun er ikke i Slegt med de Mennesker, vi kjende, mindst af alle i de Omgivelser, hvor hun er hensat, paa hjemlig norsk Grund.”

Gunnar Heiberg (sjef ved Den Nationale Scene 1884-1888) var ikke enig. Han oppfattet typen Hedda Gabler som allment kvinnelig: ”Hedda Gablerske egenskaber (finnes) blant Eskimoerne og i Paris.” Han roste også Ibsens karaktertegnning: ”Der er mange levende Mennesker, som hverken er saa levende eller saa meget Mennesker som Hedda Gabler og de Personer, som Tilfældet brutalt har rystet sammen med hende her i Livet.”

Litteraturkritikeren Henrik Jæger var den som var mest positiv til *Hedda Gabler*. Han så

skikkelsen som en utvikling av Ibsens tidligere sterke kvinneskikkelser bl.a. i de historiske dramaene. Jæger kaller *Hedda Gabler* "et fullt utarbeidet moderne bilde, levende og spillende i farven som den dialog stykket er skrevet i."

Så skulle skuespillet settes opp på teatrene. Urpremieren var i München 31. januar 1891. Publikum hadde vanskeligheter med å forstå stykket. Noen klappet, men mange pep. Senere fulgte andre europeiske byer slag i slag. I København inneholdt teaterkritikken blant annet følgende salve:

"Hedda Gablers Ondskab og Fejghed har intet tragisk over sig. Assessoren er modbydelig: Fru Elvsted kjedelig i sit ensformige Klynkeri. Ejlert Løvborg saa omtrent uforstaaelig." Også her ble det piping og latter sammen med bifall, og en av konklusjonene var at dette var et av Henrik Ibsens aller svakeste verk. Andre kritikere plasserte Hedda-skikkelsen i en europeisk sammenheng: Hun minnet om "hine russiske verdensdametyper." Samtidig falt følgende bemerkning: "Paa særlig norsk Vis drikker Løvborg til den store Guldmedalje."

Tross alt konkluderte en av de danske kritikerne slik: "(...) der er kun denne ene Henrik Ibsen, som bygger et Skuespil saa stort og fint

Scene for Scene. Den tekniske Færdighed er hævet over enhver Lov." Men at *Hedda Gabler* skulle bli et av Ibsens mest spilte skuespill, med en hovedrolle ønsket og spilt av verdens fremste skuespillerinner, var det få som trodde den gangen...

Det moderne teatrale gjennombrudd når det gjelder oppsetninger av *Hedda Gabler* kom i St.Petersburg i 1906 da V.Meyerhold satte opp en symbolistisk versjon med isblå grunnfarge i scenografien og tonløse replikker. Dette innledet det 20. århundres stadig økende interesse for Hedda-skikkelsen og mulighetene i dens dramatiske kontekst. I 1978 satte Den Nationale Scene opp *Hedda Gabler* i en ny versjon, *Hedda*, i regi av Charles Marowitz, hvor handlingen egentlig foregikk i Heddas sinn.

Hedda Gabler synes i stadig større grad å utfordre teateret, og teateret elsker denne utfordringen. I vårt århundre har det vært det mest spilte av alle Ibsens skuespill på verdens scener, *Et Dukkehjem* har havnet på andre plass. Vi ser en stadig økende interesse for den vanskeligste av Henrik Ibsens kvinneskikkelser - Hedda, heltinnen ingen kan like.

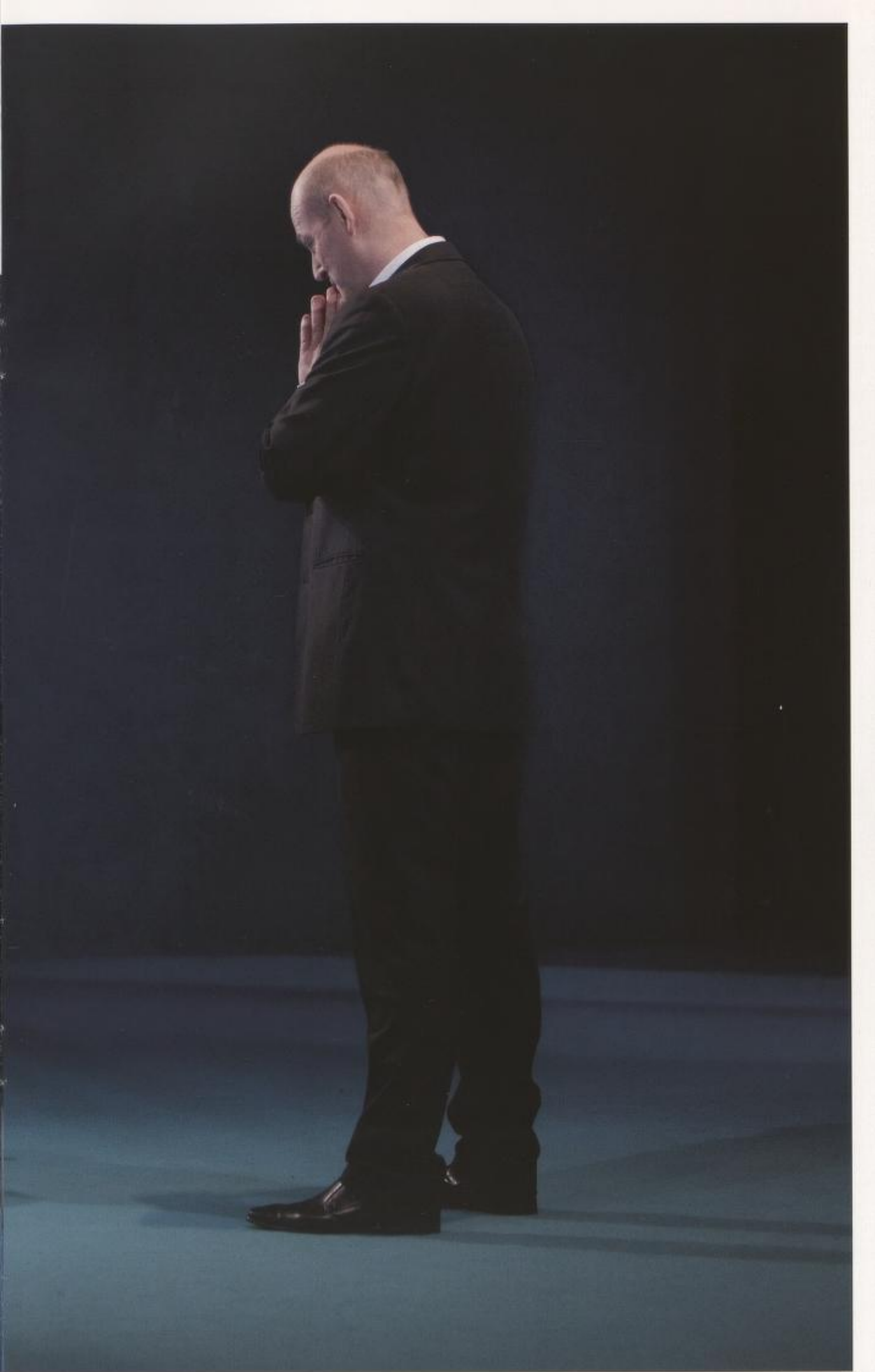
Av Tove Jensen Holmås

SKUESPILLERE

MARIANNE NIELSEN spiller Hedda Tesman
Marianne har skapt en rekke sterke roller på Den Nationale Scene siden hun begynte ved teatret i 1988. I 2001 ble hun tildelt både Svend von Dürings ærespris og Pernillestatuetten for sitt skuespillerarbeid. Hun ble Hedda-nominert for sin rolle i *Tiden er vårt hjem* av Lars Norén og fikk dessuten den prestisjetunge prisen som Årets skuespiller i Norge (begge i 2007). Sist spilte hun i *Farlige forbindelser* som gikk på Store Scene våren 2008.

RAGNHILD GUDBRANDSEN spiller Fru Elvsted
Ragnhild har spilt i en rekke sentrale roller ved DNS innenfor ulike sjangere som drama, musikal og komedie, i stykker som Jon Fosses *Draum om hausten*, Holbergs *Don Ranudo* og senest som *Diana - Vaskerelvns Rose* – i Gunnar Staalesens *Begrav meg i Bergen*. I tillegg har hun spilt i filmene *S.O.S Svartskjær* og Varg Veum-filmen *Falne engler*.

JON KETIL JOHNSEN spiller Jørgen Tesman
Jon Ketil har vært fast ved DNS siden han debuterte i 1991 og har spilt i stykker som *Hellemyrsfolket* av Amalie Skram/Gunnar Staalesen (1992), *Peer Gynt* av Henrik Ibsen (2005) og *Tiden er vårt hjem* av Lars Norén (2007). I fjor høst spilte han i de to kritikerroste forestillingene *Netter i Beirut* og *Kunst* (sammen med Bjørn Willberg Andersen og Stig Amdam) på Lille Scene.

STIG AMDAM spiller Assessor Brack
Stig Amdam har vært skuespiller ved Den Nationale Scene siden 1989. Stig er kjent for en rekke store roller på den bergenske scenen, i stykker som Luigi Pirandellos *Seks personer søker en forfatter* (2001) og *Tiden er vårt hjem* (2007) av Lars Norén. Stig er også dramatiker, og i høsten 2008 ble hans nyeste stykke *Simons historie* spilt på DNS.

MERETE ARMAND spiller Juliane Tesman
Merete kom til DNS i 1986, hvor hun først spilte i *Vaskerelven Rose* av Gunnar Staalesen. Siden har det blitt uttallige roller blant annet i *Løvet i Vallombrosa* av Lars Norén 1997 og *Idioten* av Fjodor Dostojevskij i 2005. Merete ble tildelt Pernillestatuetten i 1997 for sitt skuespillerarbeid. Merete spilte dessuten i Ibsens *Lille Eyolf*, som var DNS festspillforestilling i 2006 regissert av Victoria H. Meirik.

BJØRN WILLBERG ANDERSEN spiller Eilert Løvborg
Bjørn har vært ansatt ved DNS siden 1988. Bjørn har vært med i en rekke store oppsetninger på DNS som Gunnar Staalesens *Falne engler* (2006) og Jan Eggums *På 'an igjen* (2005). I tillegg er han kjent fra en rekke Jon Fosse forestillinger. I 1996 ble han tildelt Pernillestatuetten for sitt skuespillerarbeid. I fjor høst spilte han i de to kritikerroste forestillingene *Netter i Beirut* og *Kunst* på Lille Scene.

Les mer om Ibsen og hans liv i Bergen på www.dns.no/ibsen

The screenshot shows a web browser window with the URL <http://www.dns.no/ibsen/>. The page title is "HENRIK IBSEN I BERGEN". There are navigation tabs for "OM IBSENS FORFATTERSKAP", "IBSEN I BERGEN", "IBSENLENKER", and "IBSENS DAGBOK". The main content area features a section titled "VELKOMMEN TIL IBSEN PÅ NETT" with a sub-header "PRINSESOMMEREN 1856". Below this, there is a small image of a man and text: "I 1856 fikk Henrik Ibsen møte noen av samtidens kongelige, og de ville se teater...". To the right, there is a section titled "IBSEN I BERGEN" with text: "Hr. stud. H. Ibsen er anerkjent i Bergen fra Christiania stid det under rubrikken 'anmeldte Rolikender' i Bergenske Blade 26. oktober 1851. Studenten hadde tatt inn på Sontums hotell, på hjørnet av Nordrengaten og Tallbodalmennig, og som var et av de bedre hotellene i byen på denne tiden." Below this, there is a small portrait of a man and text: "H. stod for Henrik, og dette er den Henrik Ibsen som senere skulle bli verdensberømt dramatiker." At the bottom right, there is a small icon and text: "Les fortsettelsen".

BAK SCENEN

VICTORIA H. MEIRIK

er regissør

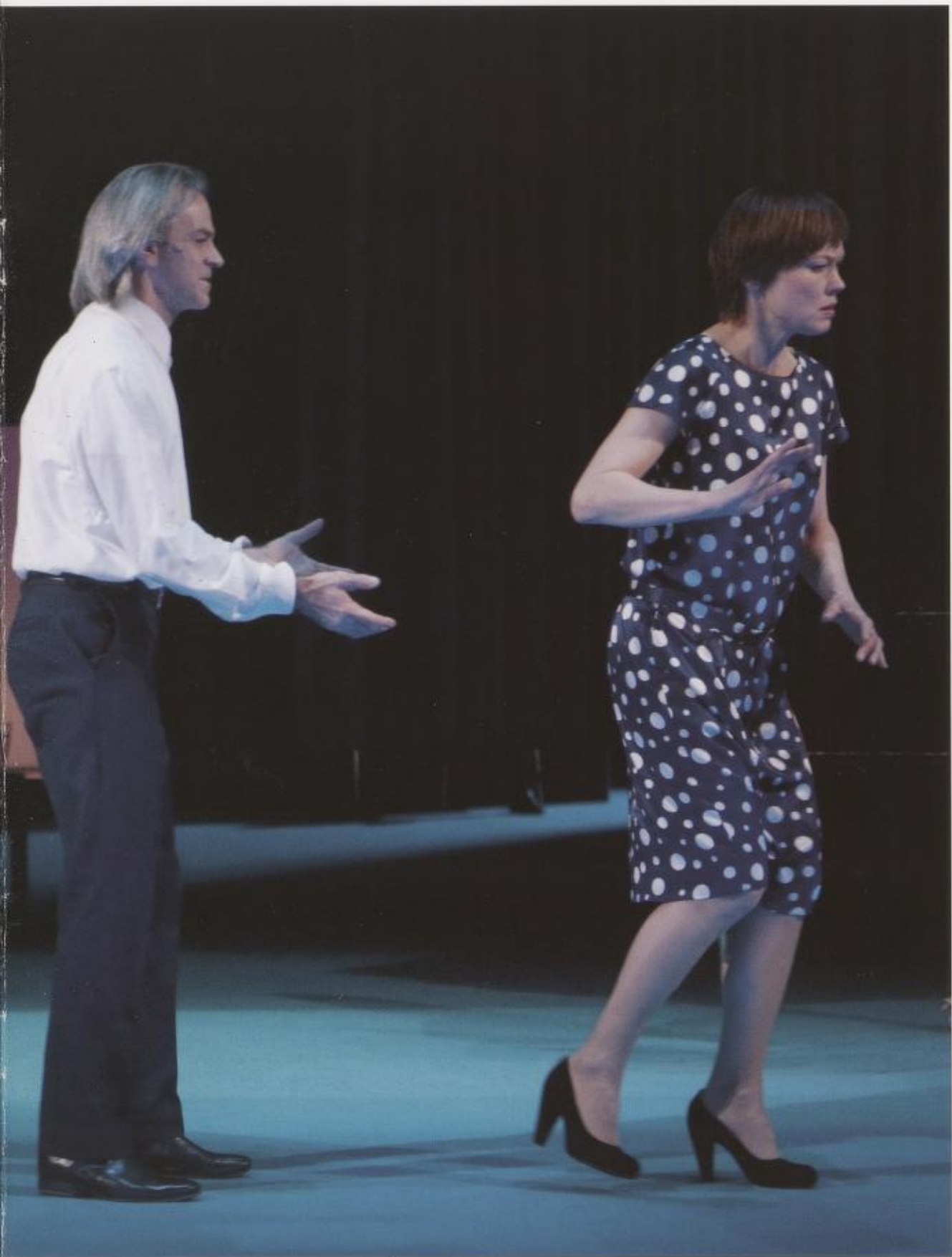
Victoria H. Meirik har regiutdanning fra Amsterdam, hvor hun har bodd og arbeidet i mange år. Hun var med på å introdusere Jon Fosse for nederlandsk teaterpublikum, og har ellers satt opp tekster av bl.a. Sarah Kane og Marius von Mayenburg. I Norge gjorde hun seg først bemerket med *Tsjekhovs Ivanov* på Hålogaland Teater våren 2004, og har senere satt opp *Noréns Krig*, Shakespeares' *Richard III*, Koltès' *Natten rett før skogene* på Rogaland Teater og David Harrowers *Blackbird* ved Nationalteatret. I 2006 regisserte hun DNS sin festspillforestilling *Lille Eyolf* som fikk rosende omtale for sin tolkning av Ibsens verk. Fra 2009 er Victoria Meirik ansatt som fast instruktør ved Nationalteatret.

LEIKO FUSEYA

er scenograf og kostymedesigner

Hun har hatt scenografi på *Oliver Twist* ved Sogn og Fjordane Teater, Bentein Baardsons *Eystein av Nidaros*, Riksteatrets *Hamlet* og *Hedda Gabler*, Håkon Berges musikal *Byterminalen* og Carte Blanches *Vesle Einsteins Juleønske*. For DNS har hun tidligere gjort *Hans og Grete*. I USA har hun bl.a. designet *A Midsummer Night's Dream* for Washington Shakespeare Theatre, Benjamin Brittens *A Midsummer Night's Dream* for Chicago Opera Theater. Hun er fra Osaka i Japan og har mastergrad i Fine Arts fra Yale University.

DNS DEN
NATIONALE
SCENE

Depotbiblioteket

Hedda Gabler av Henrik
Ibsen

10sd02340

AS Den Nationale Scene, Pb 78, Sentrum, 5803 Bergen, tlf: 55 54 97 00, billettbestilling tlf: 55 60 70 80, www.dns.no
Ansvarlig utgiver: Bjarte Hjelmeland // Redaktør: Ole Klemsdal // Foto: Fredrik Arff // Grafisk utforming: Eva Tuft Design
PROGRAM NR.2- 2009 // Kr. 30,-